

PIOTR GÓRECKI

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego

<https://orcid.org/0000-0002-6052-3968>

pgorecki@uni.opole.pl

Diecezja gliwicka w 31. roku swojego istnienia

1. Diecezja gliwicka, jej obszar i pasterze – 2. Sanktuaria diecezjalne, wspólnoty i pielgrzymowanie – 3. Budynki rekolekcyjno-formacyjne – 4. Ważniejsze wydarzenia w dziejach diecezji

W życiu każdego człowieka i społeczności, którą on sam tworzy, bywają momenty, w których z wdzięcznością wspomina się wydarzenia minione. Część z nich była jego udziałem, zaś inna – ta bardziej odległa – stała się posagiem dziedzictwa, z którego może on czerpać doświadczenie i mądrość pokoleń minionych. Nie inaczej jest również w przypadku dziejów Kościoła powszechnego, a także jego wspólnot lokalnych: metropolii, diecezji czy parafii.

Rok 2022 obfitował w liczne jubileusze i czas ich wspólnego przeżywania. To właśnie 100 lat temu czerpiąca z tysiącletniego dziedzictwa diecezja wrocławska uległa pierwszemu istotnemu podziałowi, co związane było z wejściem części Górnego Śląska w skład odrodzonego państwa polskiego. 7 listopada 1922 r. powstała administracja apostolska dla Śląska Górnego¹. 28 czerwca 1972 r. papież Paweł VI bullą *Episcoporum Poloniae coetus* powołał do życia diecezję opolską i włączył ją do zreorganizowanej metropolii wrocławskiej. Opolska diecezja świętowała więc 50-lecie swojego istnienia, pamiętając również o tym, że już

¹ Wśród wielu uroczystości warto wymienić zorganizowaną 27 października 2022 r. w gmachu Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego konferencję naukową zatytułowaną „*Sanctissimus Dominus Noster*”. *W stulecie powstania administracji apostolskiej na Górnym Śląsku*. Zob. Rafał Skitek. 2022. *100 lat administracji apostolskiej na Górnym Śląsku* (12.12.2022). <https://www.ekai.pl/100-lat-administracji-apostolskiej-na-gornym-slasku>.

od 1945 r. funkcjonowała ona jako odrębna jednostka kościelna w randze administracji apostolskiej². 31 lat temu, tj. 25 marca 1992 r., na mocy bulli papieża Jana Pawła II *Totus Tuus Poloniae populus* południowo-wschodnia część diecezji opolskiej razem z północną częścią diecezji katowickiej utworzyła nową diecezję gliwicką, do której przeszło 95 parafii leżących na terytorium dotychczasowej diecezji opolskiej i 50 parafii z terytorium dotychczasowej diecezji katowickiej. Tego również dnia diecezja katowicka została podniesiona do rangi archidiecezji i razem z diecezjami opolską i gliwicką utworzyła nową metropolię górnośląską³.

Pamiętając o minionych jubileuszach, jakie miały miejsce w metropolii górnośląskiej, warto pochylić się nad dziejami najmłodszej strukturalnie części tego Kościoła powszechnego na Górnym Śląsku, tj. diecezji gliwickiej, która wchodzi w 31. rok swojego istnienia, otoczona pasterską troską trzeciego w jej dziejach biskupa⁴.

² Obchody 50-lecia diecezji opolskiej, które zorganizowano pod hasłem: *Bliżej Boga-Człowieka*, rozpoczęły się 14 kwietnia 2022 r. Wtedy to, tj. w czasie Mszy św. Krzyżma w katedrze opolskiej otwarto drzwi jubileuszowe. Główne uroczystości miały miejsce w maju i czerwcu, a wierni z poszczególnych dekanatów oraz liczne grupy i stowarzyszenia kościelne pielgrzymowały wyjątkowo do kościoła seminaryjnego pw. św. Jadwigi Śląskiej w Opolu, co związane było z trwającym remontem opolskiej katedry. 21 maja na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego zorganizowano jubileuszową konferencję naukową, w czasie której dyskutowano nie tylko nad historycznym dziedzictwem Kościoła opolskiego, ale również zastanawiano się nad jego misją w dobie burzliwych przemian i trwającego w Kościele powszechnym synodu poświęconego roli świeckich w Kościele. Zakończenie jubileuszu miało miejsce w uroczystość Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata, tj. 20 listopada 2022 r. Zob. Piotr Górecki. 2022. „Ważne rocznice Kościoła na Śląsku”. *Gość Niedzielny* 99 (18): VI (edycja gliwicka); Karina Grytz-Jurkowska. 2022. „Nasz opolski Kościół”. *Gość Niedzielny* 99 (22): VI–VII (edycja opolska); Anna Kwaśnicka. 2022. „Razem budujemy przyszłość”. *Gość Niedzielny* 99 (47): I (edycja opolska).

³ Zob. Jan Paweł II. 1992. „Bulla *Totus Tuus Poloniae populus* z 25 marca 1992 r.”. *Acta Apostolicae Sedis* 84 (12): 1108–1109.

⁴ Dotychczas na temat wciąż jeszcze młodych dziejów diecezji gliwickiej, ale i jej wielowiekowego dziedzictwa ukazały się m.in.: Józef Bonczol. 1998. Diecezja gliwicka w zarysie. W *Rocznik diecezji gliwickiej 1998*. Red. Bernard Koj, 18–19. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach; Jan Kopic. 1999. *Diecezja gliwicka: dzieje i współczesność*. Gliwice – Opole: Drukarnia Świętego Krzyża; Józef Bonczol. 2000. „Diecezja gliwicka i jej struktura”. *Rocznik Muzeum w Gliwicach* 15 (1): 173–394; Józef Bonczol. 2002. *Z dziejów diecezji gliwickiej*. W *Rocznik diecezji gliwickiej 2002*. Red. Bernard Koj, 19–23. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach; Józef Bonczol, Piotr Górecki, Jan Wieczorek. 2012. *Diecezja gliwicka. W Progrediamur oportet in spe. 20-lecie bulli Jana Pawła II Totus Tuus Poloniae populus. Księga jubileuszowa dedykowana J.E. Abpowi Józefowi Kowalczykowi Metropoliecie Gnieźnieńskiemu Prymasowi Polski z okazji złotego jubileuszu kapłaństwa*. Red. Adam Mazurek, 213–220. Warszawa: Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”; Piotr Górecki. 2017. *Parafie i kościoły diecezji gliwickiej*. Gliwice – Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego; Piotr Górecki. 2022. *Kalendarium diecezji gliwickiej 1992–2022. W Schematyzm diecezji gliwickiej 2022. W 30. rocznicę ustanowienia diecezji gliwickiej*. Red. Adam Fabiańczyk, Piotr Górecki, Barbara Sobocik, Sebastian Wiśniewski, 11–75. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach.

1. Diecezja gliwicka, jej obszar i pasterze

Obszar diecezji gliwickiej, o powierzchni 2250 km², wydzielono z terytorium diecezji opolskiej i katowickiej, a także częściowo z diecezji częstochowskiej, z której do parafii w Herbach Śląskich przyłączono Polskie Herby⁵. Do nowej diecezji weszły dekanaty: 10 z diecezji opolskiej i 5 z diecezji katowickiej. Wraz z ustanowieniem nowej diecezji papież Jan Paweł II mianował pierwszym biskupem gliwickim Jana Wieczorka (ur. 1935 r.), od 1981 r. biskupa tytularnego Timida Regia i pomocniczego diecezji opolskiej, który posługiwał w nowej diecezji przez prawie 20 lat, tj. do 29 grudnia 2011 r. Tego dnia papież Benedykt XVI przyjął rezygnację bpa Wieczorka z pełnionego przez niego urzędu i mianował pasterzem gliwickim pochodzącego z Bytomia-Szombierek Jana Kopca (ur. 1947 r.), wybitnego profesora historii Kościoła, a od 6 stycznia 1993 r. biskupa tytularnego Cemeriniano i pomocniczego diecezji opolskiej. Ingres do katedry drugiego w dziejach diecezji gliwickiej biskupa odbył się 28 stycznia 2012 r.⁶ Dokładnie po 11 latach, tj. 28 stycznia 2023 r., papież Franciszek przyjął rezygnację bpa Kopca z pełnionego urzędu i ustanowił biskupem gliwickim pochodzącego z Chełmży ks. Sławomira Odera (ur. 1960 r.) – kapłana diecezji toruńskiej, wieloletniego pracownika wikariatu rzymskiego, a także postulatora procesów beatyfikacyjnych: Jana Pawła II (także i kanonizacyjnego), Karola i Emilii Wojtyłów oraz ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego⁷. Święcenia biskupie trzeciego w dziejach diecezji pasterza oraz ingres do gliwickiej katedry miały miejsce 11 marca 2023 r. Pierwszym biskupem pomocniczym diecezji gliwickiej został w 1992 r. Gerard Kusz (1939–2021) – od 1985 r. biskup tytularny Tagarbala i pomocniczy diecezji opolskiej, który służył gliwickiemu Kościołowi do czasu przejścia na emeryturę, tj. do 15 listopada 2014 r., oraz do swojej śmierci 15 marca 2021 r.⁸ Drugim biskupem pomocniczym w dziejach młodej diecezji jest Andrzej Iwanecki (ur. 1960 r.) – rodem z Siemianowic Śląskich, były proboszcz parafii św. Franciszka w Zabrze-Zaborzu (w latach 1998–2017), którego sakra miała miejsce w gliwickiej katedrze 7 stycznia 2018 r.⁹

⁵ Organizacyjnie obie miejscowości, będące na przełomie XIX i XX w. przejściem granicznym pomiędzy Prusami a Carską Rosją, od 1954 r. stanowiły administracyjnie jedną gminę. Stąd też zdecydowano o takim również wytyczeniu granicy pomiędzy diecezjami.

⁶ Górecki. 2022. Kalendarium diecezji gliwickiej, 51–52.

⁷ Zob. Krzysztof Ołdakowski. 2023. *Ks. Sławomir Oder nowym biskupem gliwickim* (28.01.2023). <https://www.vaticannews.va/pl/kosciol/news/2023-01/ks-slawomir-oder-nowym-biskupem-gliwickim.html>.

⁸ Zob. Górecki. 2022. Kalendarium diecezji gliwickiej, 11–12, 56, 70.

⁹ Jego nominacja przez papieża Franciszka miała miejsce 18 listopada 2017 r. Jest biskupem tytularnym Arcavici – historycznej diecezji w metropolii Toledo w Hiszpanii. Zob. Górecki. 2022. Kalendarium diecezji gliwickiej, 62.

Aby diecezja mogła sprawnie funkcjonować, trzeba było przystąpić do zreorganizowania jej struktur i stworzenia wielu instytucji: referatów i wydziałów kurialnych, sądu biskupiego, seminarium itd. Bp Jan Wiczorek już w 1992 r. zreorganizował diecezję, dodając do 15 dekanatów 3 nowe (w 2019 r. bp Jan Kopiec zlikwidował 2, ustalając ich liczbę na 16)¹⁰. Z chwilą ustanowienia diecezji na jej terytorium mieszkało ok. 850 tys. mieszkańców, z czego ok. 800 tys. deklaroowało się jako katolicy (ok. 94%). Obecnie diecezja liczy niewiele ponad 587 tys. wiernych, co stanowi 89% wszystkich mieszkańców. Tak znaczny ubytek wśród mieszkańców i katolików trzeba tłumaczyć trudnym okresem przemian postindustrialnych, sukcesywnym wyludnieniem się Górnego Śląska (co można również zauważyć, śledząc wyniki ostatniego powszechnego spisu ludności z 2021 r.), a także postępującą laicyzacją i ateizacją społeczeństwa, chociaż tylko niewielki procent ludności decyduje się na formalne wystąpienie z Kościoła. Nieliczny odsetek ludności stanowią ewangelicy, osiedlający się z Ukrainy grekokatolicy i prawosławni (z każdym rokiem jest ich coraz więcej), świadkowie Jehowy i zielonoświątkowcy.

Początkowo diecezja liczyła 145 parafii. Obecnie liczy 156 parafii, a na jej terenie funkcjonują jeszcze 2 parafie wojskowe i 1 parafia ormiańska¹¹. 30 minionych lat to budowa i remonty wielu kościołów parafialnych i filialnych oraz kaplic. Nasi biskupi w ciągu tychże lat poświęcili aż 48 obiektów kościelnych¹².

Już w lipcu 1992 r. uruchomiono funkcjonowanie Kurii Diecezjalnej w Gliwicach. Jej siedzibę zlokalizowano początkowo w kilku pomieszczeniach plebanii parafii św. Michała Archanioła, usytuowanej w bezpośrednim sąsiedztwie przekazanego diecezji budynku byłego konwiktu biskupiego dla chłopców i niższego seminarium duchownego¹³, zabranego władzom kościelnym przez komunistyczne państwo w 1963 r. Po ponownym uzyskaniu budynku rozpoczął się remont kapitalny zdewastowanych pomieszczeń. Z pomieszczeń na plebanii parafii św. Michała Archanioła korzystano do końca grudnia 1994 r., tj. do czasu zakończenia pierwszego etapu remontu budynku kurii. W gmachu kurii zlokalizowano działalność wszystkich niezbędnych wydziałów i referatów kurialnych¹⁴. Do sprawnego administrowania

¹⁰ Górecki. 2022. Kalendarium diecezji gliwickiej, 12, 65.

¹¹ Archiwum Kurii Diecezjalnej w Gliwicach (dalej: ADG). Sygn. AA 7. Nowe parafie. Zmiany granic parafii i dekanatów 1992–.

¹² Por. Górecki. 2017. *Parafie i kościoły diecezji gliwickiej*, 39.

¹³ Dawny Konwikt Biskupi dla Chłopców, drugi w dziejach Gliwic, wybudowano z inicjatywy kard. Adolfa Bertrama w latach 1930–1931. Uroczystość jego poświęcenia miała miejsce w lutym 1932 r., a za patrona konwiktu obrano św. Alberta Wielkiego, który w 1931 r. został kanonizowany przez papieża Piusa XI. Zob. Bonczol. 2000. „Diecezja gliwicka i jej struktura”, 179–180.

¹⁴ Zob. Bonczol. 2000. „Diecezja gliwicka i jej struktura”, 180–181.

diecezją powołano: Radę Kapłańską (pierwsze wybory miały miejsce 24 listopada 1992 r.), Radę Wydziału Duszpasterskiego (ustanowioną we wrześniu 1992 r.) i Kolegium Konsultorów Diecezji Gliwickiej (powołane do życia 1 grudnia 1992 r.)¹⁵. Od 1 października 2007 r. w pomieszczeniach kurii funkcjonuje Sąd Biskupi Diecezji Gliwickiej. Wcześniej trybunałem pierwszej instancji dla diecezji gliwickiej był Biskupi Sąd Duchowny w Opolu, w którym jako sędziowie oraz obrońcy węzła małżeńskiego pracowali również kapłani z diecezji gliwickiej¹⁶.

Nie zapomniano także o tym, aby wraz ze sprawną administracją być również wiarygodnym przekazicielem głoszonej wiernym Chrystusowej Ewangelii. Dlatego już 10 lipca 1992 r. bp gliwicki Jan Wieczorek utworzył *Caritas* Diecezji Gliwickiej, która stopniowo otwierała terenowe stacje pomocy i koła parafialne tej organizacji¹⁷. 18 listopada 1993 r. bp Jan Wieczorek powołał do życia – działający w ramach *Caritas* Diecezji Gliwickiej – Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjny dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej pw. św. Rafała Archanioła w Rusinowicach. Pierwszy turnus rehabilitacyjny zorganizowano w lutym 1994 r., a uroczyste poświęcenie ośrodka miało miejsce 12 czerwca tego roku. Kompleks, którego budowa rozpoczęła się w 1990 r., powstał dzięki wielkiemu zaangażowaniu bpa Czesława Domina, a także dzięki środkom pozyskanym z Komisji Charytatywnej Episkopatu Polski, za pośrednictwem Amerykańsko-Polskiej Komisji ds. Pomocy Humanitarnej w Warszawie, oraz dzięki funduszom подарowanym przez papieża Jana Pawła II i episkopat Włoch¹⁸. 1 czerwca 1995 r. z inicjatywy Diecezjalnej Fundacji Ochrony Życia i Duszpasterstwa Rodzin zainaugurowano działalność Katolickiego Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego dla Diecezji Opolskiej i Gliwickiej. Budowa prężnego duszpasterstwa rodzin, a także uruchamianie z każdym rokiem parafialne poradnie życia małżeńskiego, były w głównej mierze dziełem gliwiczanek Marii Gruszczyńskiej, która na terenie dzisiejszej diecezji prowadziła poradnictwo rodzinne już od 1969 r.¹⁹ 13 czerwca 1997 r. erygowano Dom Pomocy Społecznej *Caritas* Diecezji

¹⁵ Górecki. 2022. Kalendarium diecezji gliwickiej, 13–14.

¹⁶ ADG. Sygn. AA 23. Statystyki roczne. T. 10: Statystyka za lata 2009–2011, Sprawozdanie z działalności sądu biskupiego diecezji gliwickiej za 2010 r. Por. Bonczol, Górecki, Wieczorek. 2012. Diecezja gliwicka, 217–218.

¹⁷ Stefan Jezusek. 2000. „Dzieje Caritas na terenie obecnej diecezji gliwickiej”. Rocznik Muzeum w Gliwicach 15 (2): 761.

¹⁸ Zob. ADG. Sygn. AA 23. Statystyki roczne. T. 10: Statystyka za lata 2009–2011, Sprawozdanie z działalności Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjnego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej pw. św. Rafała Archanioła w Rusinowicach (2011 r.). Por. Jezusek. 2000. „Dzieje Caritas na terenie obecnej diecezji gliwickiej”, 760–761; Kazimierz Tomasiak. 2022. *Ośrodek rehabilitacyjny pw. św. Rafała Archanioła w Rusinowicach: dzieje, ludzie, wydarzenia*. Lubliniec: Niniwa spółka z o.o.

¹⁹ Górecki. 2022. Kalendarium diecezji gliwickiej, 20.

Gliwickiej w Wiśniczach, pw. św. Jadwigi Śląskiej. Kamień węgielny pod budowę poświęcił kilka miesięcy wcześniej bp Gerard Kusz, a ceremonii pobłogosławienia i otwarcia kompleksu (14 czerwca tego roku) dokonał ks. prałat Paweł Porada – pomysłodawca i pierwszy dyrektor diecezjalnej *Caritas*²⁰. W lutym 2003 r. zatwierdzono projekt budowy Domu Kapłana – kolejnej części kompleksu, z przeznaczeniem na dom dla księży emerytów – który poświęcono 24 marca 2007 r. (statut Domu Kapłana pw. św. Jadwigi Śląskiej zatwierdzono 15 sierpnia 2006 r.)²¹.

12 kwietnia 1993 r. przy parafii św. Antoniego w Gliwicach-Wójtowej Wsi zainaugurowano działalność Katolickiego Radia „Puls” (dekret biskupi erygujący diecezjalną rozgłośnię wydano 10 kwietnia tego roku). 1 stycznia 1999 r. zmieniono nazwę rozgłośni na Radio Plus Gliwice, a w 2009 r. – wraz z poszerzeniem zasięgu nadawania – rozgłośnia przyjęła nazwę Radio Plus Śląsk. Anteny nadawcze rozgłośni pozwalały na emisję sygnału do wszystkich mieszkańców diecezji gliwickiej i byłego województwa katowickiego. Radio to działało do 2012 r.²² W maju 1995 r. w pomieszczeniach Kurii Diecezjalnej w Gliwicach otwarto biuro „Gliwickiego Gościa Niedzielnego”. Pierwsze wydanie gliwickiej edycji ukazało się 31 maja tego roku. Od tego czasu na łamach ogólnopolskiego czasopisma katolickiego nieprzerwanie ukazuje się diecezjalny dodatek, który w szczytowym momencie swojej działalności drukowany był w nakładzie 12,5 tys. egzemplarzy. Obecnie pomieszczenia gliwickiej edycji „Gościa” znajdują się w budynku należącem do parafii św. Jacka w Gliwicach-Sośnicy²³.

Diecezja to także instytucje edukacyjne, których celem jest formowanie przyszłych kapłanów i katechetów, teologów i liderów grup parafialnych i kościelnych stowarzyszeń, organistów i muzyków kościelnych itd. Działaniem opatrnościowym było z pewnością powołanie do istnienia przez Sejm RP Uniwersytetu Opolskiego (10 marca 1994 r.) jako 12. taką uczelnię w kraju i pierwszą po wojnie z Wydziałem Teologicznym. Wydział ten powstał w wyniku wejścia w skład uniwersytetu Instytutu Teologiczno-Pastoralnego – Filii KUL w Opolu i Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Opolskiej z siedzibą w Nysie, w którym pobierali formację również alumni z diecezji gliwickiej. Kanoniczne erygowanie Wydziału Teologicznego miało miejsce 12 września tego roku, na mocy stosownego dekretu wydanego przez watykańską Kongregację ds. Wychowania Katolickiego.

²⁰ Jezusek. 2000. „Dzieje Caritas na terenie obecnej diecezji gliwickiej”, 761–762.

²¹ Górecki. 2022. Kalendarium diecezji gliwickiej, 44.

²² Por. Łucja Mazurkiewicz. 2000. „Katolickie Radio Plus w Gliwicach”. *Rocznik Muzeum w Gliwicach* 15 (2): 789–811; Górecki. 2022. Kalendarium diecezji gliwickiej, 15.

²³ Por. Górecki. 2022. Kalendarium diecezji gliwickiej, 75.

Oprócz studiów teologicznych kształcono także w Opolu przyszlých muzyków kościelnych w tamtejszym Studium Muzyki Kościelnej, a doradców życia małżeńskiego – w Diecezjalnym Studium Życia Rodzinnego w Gliwicach, prowadzonym przez diecezjalne Duszpasterstwo Rodzin. 30 grudnia 1994 r. bp Jan Wieczorek erygował Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Gliwickiej, działające razem z Wyższym Seminarium Duchownym Śląska Opolskiego (po zmianach – WSD Diecezji Opolskiej). Jego siedziba mieściła się początkowo w Nysie, gdzie studowali klerycy przed podziałem diecezji, a od września 1997 r. – po jego przenosinach – mieści się w zaadaptowanym przez obie diecezje kompleksie przy ul. Drzymały 1 w Opolu (uroczyste poświęcenie kompleksu miało miejsce 16 października 1997 r.). W późniejszym czasie dobudowano kościół seminaryjno-akademicki pw. św. Jadwigi Śląskiej oraz bibliotekę. 19 września 2011 r. biskup opolski Andrzej Czaja i biskup gliwicki Jan Wieczorek erygowali Wyższe Międzydiecezjalne Seminarium Duchowne w Opolu dla alumnów przygotowujących się do święceń kapłańskich z diecezji opolskiej i gliwickiej. W taki sposób potwierdzona została wspólna linia obu diecezji, aby przygotowanie do kapłaństwa miało miejsce w jednym domu formacyjnym i przy Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego. Stosowne zatwierdzenie rzymska Kongregacja Wychowania Katolickiego wydała 30 listopada tego roku²⁴. Do 25 marca 2023 r. w diecezji zrodziło się już 257 powołań kapłańskich, ale do wieczności odeszło aż 134 kapłanów. 25 marca 2022 r. diecezja liczyła 367 kapłanów, którzy posługiwali wśród prawie 588 tys. wiernych – na łączną liczbę 658 tys. mieszkańców. Wspierali ich 2 diakoni stali, 136 księży zakonni, 23 bracia i 170 siostry zakonne, a w opolskim seminarium przebywało 19 kleryków gliwickich (aktualnie jest ich 13 kleryków)²⁵.

Z nowym rokiem akademickim 1997–1998 rozpoczął działalność Ośrodek Konsultacyjny Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego z siedzibą w Gliwicach. Docelowo planowano utworzenie w Gliwicach filii Wydziału Teologicznego UO w Gliwicach i nawet do 2000 r. studenci z kierunków zaocznych mieli możliwość studiowania w Gliwicach. Ostatecznie jednak zrezygnowano z tego planu, co poniekąd związane było z reorganizacją *ratio studiorum* i z nowymi wytycznymi dotyczącymi sposobu nauczania w uczelniach wyższych. Nie-

²⁴ Zob. ADG. Sygn. AT 4. Uczelnie – Seminarium Duchowne 1992–. Por. Konrad Glombik. 2022. Ośrodki studiów teologicznych diecezji opolskiej. W *Dziedzictwo i misja Kościoła opolskiego. Wielkopostne wykłady otwarte 2022 – w roku jubileuszu 50. rocznicy ustanowienia diecezji opolskiej* (Z Dziejów Kultury Chrześcijańskiej na Śląsku 115). Red. Konrad Glombik, 120–121, 124–130. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.

²⁵ Por. 2022. *Schematyzm diecezji gliwickiej 2022. W 30. rocznicę ustanowienia diecezji gliwickiej*. Red. Adam Fabiańczyk, Piotr Górecki, Barbara Sobocik, Sebastian Wiśniewski. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach, 655.

mniej Gliwice są miejscem kształtowania przyszłych pokoleń, których pieczy powierzona została muzyka kościelna i oprawa celebracji liturgicznych w parafiach. 1 października 1996 r. bp Jan Wieczorek powołał do istnienia Studium Muzyki Kościelnej w Gliwicach, działające początkowo jako Filia Studium Muzyki Kościelnej w Opolu przy Wydziale Teologicznym UO. 10 lat później (tj. 30 listopada 2006 r.) instytucja ta została przeobrażona w samodzielne statutowo Studium Muzyki Kościelnej w Gliwicach (nowy statut bp Jan Kopiec zatwierdził dla tej instytucji 30 lipca 2020 r.). Równoległe z nią działała do 1 stycznia 2019 r. Diecezjalna Szkoła Muzyczna II stopnia, podniesiona tego dnia do rangi Diecezjalnej Szkoły Organistowskiej II stopnia²⁶. Przez wiele lat działało w Gliwicach – bardzo pożyteczne w okresie przeobrażeń gospodarczych i kulturowych – Katolickie Centrum Edukacji Młodzieży „Kana”, powołane do życia przez bpa Jana Wieczorka 28 sierpnia 1995 r.²⁷

2. Sanktuaria diecezjalne, wspólnoty i pielgrzymowanie

Pasterze diecezji zdawali sobie sprawę z tego, że diecezja zmuszona była do ustanowienia sanktuariów przy kościołach mających szczególną rangę, gdzie mogliby się spotykać wierni na wspólnych celebracjach liturgicznych. Już 14 sierpnia 1994 r. bp Jan Wieczorek ustanowił przy kościele pw. Wniebowzięcia NMP w Lubecku, w dekanacie lublinieckim, diecezjalne sanktuarium Matki Boskiej Lubeckiej, a 28 maja 1995 r. ustanowił przy kościele pw. Wniebowzięcia NMP w Rudach diecezjalne sanktuarium Matki Boskiej Rudzkiej²⁸. 1 lutego 2008 r. Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów nadała kościołowi w Rudach tytuł bazyliki mniejszej, co zbiegło się z jubileuszem 750-lecia fundacji opactwa cysterskiego i 780. rocznicą ufundowania cudownego obrazu Matki Boskiej Rudzkiej. Jubileuszowe obchody zainaugurowano 31 maja tego roku, a ich główne uroczystości miały miejsce w dniach 13–14 czerwca 2009 r. Wtedy to (14 czerwca) ogłoszono nadanie tytułu bazyliki mniejszej kościołowi pw. Wniebowzięcia NMP w Rudach. Dekret, w obecności wielu biskupów, w tym kard. Joachima Meissnera z Kolonii, odczytał nuncjusz apostolski w Polsce – abp Jó-

²⁶ Por. Górecki. 2022. Kalendarium diecezji gliwickiej, 17–18, 22, 44, 68.

²⁷ Górecki. 2022. Kalendarium diecezji gliwickiej, 20.

²⁸ Por. ADG. Sygn. AA 6a. Sanktuaria diecezjalne 1994–. Dekret biskupa gliwickiego J. Wieczorka erygujący sanktuarium w Lubecku (14 czerwca 1994 r.); Dekret biskupa gliwickiego J. Wieczorka erygujący sanktuarium w Rudach (28 maja 1995 r.)

zef Kowalczyk²⁹. W tychże sanktuariach przez cały rok spotykają się różne stany Kościoła, wspólnoty diecezjalne i stowarzyszenia religijne. 15 sierpnia 2012 r., z okazji 20. rocznicy ustanowienia diecezji gliwickiej, zainaugurowano w Rudach sprawowanie odpustu ku czci Wniebowzięcia NMP jako święta o randze metropolitalnej³⁰. Od tego czasu biskupi metropolii górnośląskiej gromadzą się wspólnie każdego roku już nie tylko w Piekarach Śląskich (w czasie majowej pielgrzymki mężczyzn i sierpniowej pielgrzymki kobiet) oraz w Kamieniu Śląskim (w czasie sierpniowego odpustu ku czci św. Jacka), ale również w sanktuarium w Rudach.

Kolejne sanktuaria o randze diecezjalnej ustanowił bp Jan Kopiec. Takie zaszczytne wyróżnienie nadał m.in. kościołowi pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Gliwicach³¹, gdzie szczególną czią jest otaczany obraz Matki Bożej Nieustającej Pomocy (koronowany koronami papieskimi 22 czerwca 2014 r. przez kard. Stanisława Dziwisza i bpa Jana Kopca). 26 sierpnia 2020 r. bp Jan Kopiec ustanowił diecezjalne sanktuarium Matki Bożej Kochawińskiej na osiedlu Kopernika w Gliwicach, a 8 grudnia 2021 r. podniósł do rangi diecezjalnego sanktuarium kościół pw. św. Teresy Benedykty od Krzyża w Lublińcu-Stebłowie, nazywając św. Edytę Stein „patronką poszukiwania właściwego sensu życia”³². Wielkim kultem o zasięgu lokalnym cieszą się również sanktuaria: Matki Boskiej Trzykroć Przedziwnej w domu Pań Szensztackich w Zabrzcu-Rokitnicy, gdzie 11 września 2010 r. bp Jan Wieczorek dokonał koronacji obrazu, oraz Matki Boskiej Mikulczyckiej i Matki Boskiej Biskupickiej w Zabrzcu. 21 czerwca 2015 r. bp senior Gerard Kusz dokonał poświęcenia obrazu Matki Boskiej Biskupickiej z początku XVI w., który powrócił do kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Zabrzcu-Biskupicach po przeprowadzonej gruntownej renowacji. Wierni w Toszku mają również „swoją” Matkę Boską Toszecką, kopię Matki Boskiej Pasawskiej, którą bp Jan Wieczorek rekoronował 24 września 2017 r.³³ Do najstarszych wizerunków maryjnych na terenie diecezji należy obraz Matki Boskiej Bytomskiej (namalowany temperą na deskach lipo-

²⁹ Zob. Piotr Górecki. 2012². *Cysterskie dziedzictwo rudzkiego sanktuarium. Zarys działalności cystersów w Rudach i krótki przewodnik po sanktuarium*. Gliwice – Rudy: Drukarnia „Epigraf”, 10–12, 128–129.

³⁰ Górecki. 2022. *Kalendarium diecezji gliwickiej*, 52.

³¹ To właśnie w gliwickim kościele pw. Podwyższenia Krzyża Świętego redemptoryści 23 stycznia 1951 r. – jako pierwsi w Polsce – zainicjowali sprawowanie nieustającej nowenny. Zob. Agnieszka Spiechowicz-Jędrus. 2011. *Gliwice – kościół Podwyższenia Świętego Krzyża. Jubileusz 60-lecia nowenny do Matki Bożej Nieustającej Pomocy*, Kraków: Wydawnictwo Ścieżki Wiary.

³² Górecki. 2022. *Kalendarium diecezji gliwickiej*, 55, 68, 73.

³³ Por. Rajmund Bigdoń. 2005. *Maryjne miejsca pątnicze na Górnym Śląsku. W Matka Boża w ludzie Bożym*. Red. Jan Górecki, 239–251. Katowice: Księgarnia św. Jacka; Górecki. 2022. *Kalendarium diecezji gliwickiej*, 50, 57, 61.

wych, na złotym grawerowanym tle) pochodzący z drugiej ćwierci XV w. Obraz w czasie dominacji protestanckiej w mieście został usunięty z ołtarza, a w 1863 r. przekazany do kaplicy pw. św. Józefa w Szombierkach. Do parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Bytomiu powrócił w 1972 r., ale – ze względów bezpieczeństwa – umieszczono w kościele tylko jego kopię, zmieniając kilkakrotnie miejsce ekspozycji. Dopiero w grudniu 2016 r. obraz powrócił na swoje pierwotne miejsce, tj. do kaplicy mariackiej, a uroczystej instalacji w nowym ołtarzu 18 grudnia 2016 r. dokonał bp Rudolf Pierskała z Opola³⁴.

W celu sprawnej koordynacji działalności w diecezji licznych grup i stowarzyszeń duszpasterze i wierni zorganizowali w ciągu ostatnich 30 lat wiele wspólnych przedsięwzięć, mających na celu wspólne przeżywanie wiary. W dniach 10–13 września 1996 r. zainaugurowano obchody Diecezjalnego Kongresu Rodziny: „Eucharystia – Rodzina – Życie”. Ich coroczna edycja dała początek organizowanemu od 2008 r. – z inicjatywy prezydent miasta Zabrze Małgorzaty Mańki-Szulik – Metropolitalnemu Świątku Rodziny, pod honorowym patronatem biskupów metropolii górnośląskiej. Głównym impulsem tej metropolitalnej idei były: ślaska pielgrzymka samorządowców i parlamentarzystów, zorganizowana do Rzymu z okazji 750-lecia śmierci św. Jacka – patrona górnośląskiej metropolii, i Światowy Kongres Rodzin, jaki miał miejsce w Warszawie w 2007 r. Od tego czasu co roku, w okresie późnowiosennym, ma miejsce organizowanie na terenie całej metropolii specjalnych dni poświęconych rodzinie (uroczyste Msze św., nabożeństwa, konferencje, warsztaty, koncerty, festyny itp.)³⁵. 8 czerwca 2005 r. zainaugurowano regularne spotkania Rady Ruchów Diecezji Gliwickiej, skupiającej wszystkie stowarzyszenia religijne oraz diecezjalnych referentów i liderów poszczególnych grup parafialnych. Rada ta patronowała organizowaniu corocznych Kongresów Ruchów i Stowarzyszeń Diecezji Gliwickiej. Pierwsze takie wydarzenie miało miejsce w dniach 15–24 września 2006 r. w Bytomiu, a drugie w dniach 23–30 września 2007 r. w Tarnowskich Górach³⁶.

Szczególną uwagą jest otaczana młodzież naszej diecezji. To dla niej z 15 na 16 września 2007 r. zorganizowano pierwszą nocną pielgrzymkę do Rud. Jej trasa – każdego roku w nocy z piątku na sobotę (najczęściej w 3. tygodniu września) – prowadzi z Gliwic przez Ostropę i Sośnicowice. Latem 2019 r. zorganizowano w Oblackim Centrum Młodzieży NINIWA w Kokotku pierwszy w historii Festiwal

³⁴ Więcej na temat historii obrazu Bytomskiej Madonny zob. Henryka Andrzejczak. 2016. *Od Hodegetrii do sacra conversatione. Dzieje obrazu i kultu Matki Boskiej Bytomskiej*. Bytom: Parafia Wniebowzięcia NMP.

³⁵ Zob. Górecki. 2022. *Kalendarium diecezji gliwickiej*, 25.

³⁶ Por. Górecki. 2022. *Kalendarium diecezji gliwickiej*, 44–45.

Życia. W ewangelizacyjnym spotkaniu w ciągu 7 dni, wraz z 168 godzinami nieustannej adoracji Najświętszego Sakramentu, wzięło udział 700 młodych. Wierni diecezji pielgrzymują każdego roku pieszo do sanktuarium Matki Boskiej Częstochowskiej na Jasnej Górze. W 2022 r. zorganizowano diecezjalne pielgrzymowanie już po raz 30. (nie pielgrzymowano w 2020 r. z powodu pandemii). To coroczne wydarzenie nawiązuje do ślubowanej pielgrzymki gliwiczian i cudownej obrony miasta w czasie ataku wojsk protestanckich na miasto w 1626 i 1627 r.³⁷

3. Budynki rekolekcyjno-formacyjne

Spotkaniom diecezjalnym służą pozyskane i odnowione budynki, które diecezja przejęła od różnych instytucji, w tym od państwa jako dawne mienie kościelne. W kwietniu 1993 r. rozpoczęto kapitalny remont dawnego pałacu hrabiowskiej rodziny Ballestremów w Pławniowicach. Początkowo cały kompleks funkcjonował jako Dom Rekolekcyjno-Formacyjny Diecezji Opolskiej (od 10 września 1990 r.), później zaś jako Dom Rekolekcyjno-Formacyjny Diecezji Gliwickiej (statut kościelnej placówki zatwierdzono 30 sierpnia 1996 r.), a obecnie jako Zespół Pałacowo-Parkowy. Diecezja posiada także dom rekolekcyjny w Zabrze-Biskupicach (erygowany 1 stycznia 1998 r. w byłym klasztorze siostr szarytek – również z fundacji rodu Ballestremów) oraz Diecezjalny Ośrodek Edukacyjno-Formacyjny w Nędzy, funkcjonujący do niedawna jako dom rekolekcyjny Liturgicznej Służby Ołtarza, w otulinie Parku Krajobrazowego Cysterskich Kompozycji Krajobrazowych Rud Wielkich (otwarcie domu nastąpiło w 2000 r.). Przez kilka lat diecezja korzystała także z pomieszczeń poklasztornych w Mochowie, w diecezji opolskiej (obecnie własność paulinów i tamtejszej parafii), a w latach 1997–2013 była właścicielem Diecezjalnego Domu Rekolekcyjnego „Heliosz” w Jasionie, na terenie diecezji opolskiej³⁸.

7 lipca 1998 r. skarb państwa przekazał ruinę byłego pocysterskiego klasztoru w Rudach diecezji gliwickiej. Uroczystość przekazania zrujnowanego kompleksu i terenu parku miała miejsce w odpust Wniebowzięcia NMP w Rudach. Na ręce bpa Jana Wieczorka stosowne dokumenty przekazał ówczesny wojewoda katowicki

³⁷ Pierwszą pieszą pielgrzymkę z Gliwic na Jasną Górę zorganizowano we wrześniu 1627 r. W czasach pruskich w 1786 r. gliwiczanie po raz pierwszy zastępczo odbyli pielgrzymkę na Górę Świętej Anny. W latach 70. ubiegłego wieku inicjatywę tę wskrzesił ks. Józef Dyllus – proboszcz parafii Chrystusa Króla w Gliwicach. Zob. Piotr Górecki. 2013. Historia parafii Wszystkich Świętych od początków do 1884 r. W *Omnium Sanctorum. Kościół i parafia Wszystkich Świętych w Gliwicach*. Red. Sebastian Rosenbaum, Bogusław Tracz (red.), 32–36. Gliwice: Muzeum w Gliwicach.

³⁸ Zob. Bonczol, Górecki, Wieczorek. 2012. Diecezja gliwicka, 217.

Marek Kempski. Umożliwiło to podjęcie zakrojonej na szeroką skalę rewitalizacji, której pierwszy etap zakończono w 2008 r. W grudniu 1998 r. w remontowanych pomieszczeniach dawnego klasztoru rozpoczął działalność Ośrodek Edukacyjno-Formacyjny Diecezji Gliwickiej, erygowany dekretem bpa Jana Wieczorka 29 listopada tego roku. 1 czerwca 2008 r. powołano do życia Fundację *Silesia pro Europa*, której celem jest wspieranie instytucji działających na rzecz społeczności diecezjalnej. Oprócz zarządu i opieki nad obiektami zabytkowymi, wiekowymi materiałiami i archiwaliami, fundacja prowadzi i nadzoruje działalność inwestycyjną, propaguje i wspiera kulturę i sztukę chrześcijańską, wspiera edukację dzieci, młodzieży i osób dorosłych oraz prowadzi działalność charytatywną, opiekuńczą i zdrowotną³⁹. Fundacja zarządza także Pocysterskim Zespołem Klasztorno-Pałacowym w Rudach, przy którym 2 sierpnia 2021 r. bp Jan Kopiec powołał do życia Fundację „Stare Opactwo w Rudach”⁴⁰.

W sierpniu 2001 r. rozpoczęto budowę Centrum Edukacyjnego im. Jana Pawła II w Gliwicach według projektu opracowanego przez architekta Mariana Polaka. Idea budowy kompleksu miała stanowić żywy pomnik pobytu papieża w Gliwicach i złożony jemu hołd przez wiernych diecezji, aby pomieszczenia instytucji mogły służyć działalności ewangelizacyjnej i edukacyjnej. Poświęcenie kamienia węgielnego miało miejsce 15 czerwca 2002 r., a już rok później, tj. 9 października 2003 r. otwarto jego podwoje. Obok gmachu Centrum zlokalizowano Bibliotekę Teologiczną, która we wrześniu 2008 r. otrzymała nowe pomieszczenia. Jej poświęcenia dokonał bp Jan Wieczorek 9 kwietnia 2009 r.⁴¹

Działalność domów diecezjalnych wspierają także zakony i zgromadzenia zakonne, prowadząc na terenie diecezji różne inicjatywy. Od grudnia 1997 r. przy kościele pw. Matki Boskiej Kochawińskiej na osiedlu Kopernika w Gliwicach działa Centrum Kształcenia i Dialogu *Theotokos*, prowadzone przez ojców i braci z Towarzystwa Jezusowego. Misjonarze Oblaci Maryi Niepokalanej z Lublińca prowadzą przy parafii NMP Królowej w Kokotku pod Lublińcem Oblackie Centrum Młodzieży „Niniwa”, a koordynacją jego działań zajmuje się powołane w tym celu 7 maja 2010 r. Młodzieżowe Stowarzyszenie „Niniwa”⁴².

³⁹ Zob. Bonczol, Górecki, Wieczorek. 2012. *Diecezja gliwicka*, 220.

⁴⁰ Górecki. 2022. *Kalendarium diecezji gliwickiej*, 72.

⁴¹ Zob. Bonczol, Górecki, Wieczorek. 2012. *Diecezja gliwicka*, 220.

⁴² Por. 2017. *Rocznik diecezji gliwickiej 2017. W 25. rocznicę ustanowienia diecezji gliwickiej*. Red. Piotr Górecki, Barbara Sobocik, Marek Ludwig. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach, 393–394.

4. Ważniejsze wydarzenia w dziejach diecezji

W ciągu 30 lat swojego istnienia diecezja gliwicka może poszczycić się kilkoma wydarzeniami, które miały swój oddźwięk na arenie Kościoła w Polsce i na świecie, i które stały się ważnymi momentami w dziejach młodego Kościoła. Od 29 czerwca do 7 grudnia 1996 r. diecezja przeżywała drugą na tymże terenie peregrynację kopii obrazu Matki Boskiej Jasnogórskiej⁴³. Szczególny wydzźwięk miały obchody roku jubileuszowego 2000, czy też innych ogłaszanych przez papieża jubileuszy, kiedy to nasi pasterze ustanawiali w różnych częściach diecezji kościoły jubileuszowe, zachęcając do wspólnego przeżywania darowanego przez Kościół czasu łaski. To właśnie w czasie roku jubileuszowego 2000, a dokładnie: 4 czerwca abp Józef Kowalczyk – nuncjusz apostolski w Polsce – nałożył na obraz Matki Boskiej Rudzkiej poświęcone przez papieża Jana Pawła II korony⁴⁴. 31 sierpnia 2014 r., w przeddzień 75. rocznicy wybuchu II wojny światowej, przewodniczący Konferencji Episkopatów Niemiec i Polski spotkali się w Gliwicach na wspólnej modlitwie w intencji pokoju na całym świecie. Mszy św. w gliwickiej katedrze przewodniczył abp Stanisław Gądecki – metropolita poznański i przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski, a kazanie wygłosił kard. Reinhard Marx – metropolita Monachium – Fryzngi oraz przewodniczący Konferencji Episkopatu Niemiec. Wieczorem modlono się przy gliwickiej radiostacji (gdzie w przeddzień wybuchu wojny dokonano słynnej prowokacji) za ofiary II wojny światowej i o pokój dla świata, w łączności z przedstawicielami Kościoła ewangelicko-augsburskiego (z biskupem diecezji katowickiej – Marianem Niemcem) i żydowskiej gminy wyznaniowej z siedzibą w Katowicach⁴⁵.

Do historii przejdzie z pewnością zwołany przez bpa Jana Kopca I Synod Diecezji Gliwickiej. Prace nad jego przeprowadzeniem rozpoczęto 25 kwietnia 2016 r., a informację o jego zwołaniu pasterz diecezji oficjalnie podał w lutym 2017 r. 25 marca 2017 r., tj. w 25. rocznicę ustanowienia diecezji gliwickiej, bp Jan Kopiec otworzył jego obrady. Łącznie do 30 maja 2018 r. odbyło się 7 sesji plenarnych, a jego uroczyste zakończenie i podpisanie przez bpa Jana Kopca dokumentów synodalnych miało miejsce 4 listopada 2018 r.⁴⁶

⁴³ Górecki. 2022. Kalendarium diecezji gliwickiej, 21–22.

⁴⁴ Górecki. 2012². *Cysterskie dziedzictwo rudzkiego sanktuarium*, 128–129.

⁴⁵ Górecki. 2022. Kalendarium diecezji gliwickiej, 55.

⁴⁶ Zob. 2018. *Pierwszy Synod Diecezji Gliwickiej (2017–2018)*. Oprac. Komisja Główna Pierwszego Synodu Diecezji Gliwickiej. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach, 294–324.

Najważniejszym wydarzeniem w dotychczasowych dziejach młodej diecezji gliwickiej był pobyt papieża Jana Pawła II w Gliwicach, w ramach wizyty apostolskiej w Polsce w czerwcu 1999 r. Spotkanie z biskupem Rzymu poprzedziły organizowane w parafiach rekolekcje, okolicznościowe nabożeństwa, konferencje i spotkania, a nad organizacją pielgrzymki czuwał powołany do życia zespół diecezjalno-samorządowy. Słowa papieża: „Ma przyjechać – nie przyjeżdżo, nie ma przyjechać – przyjeżdżo!”, ukazują wielkie trudy związane z organizacją pielgrzymki oraz wytężone oczekiwanie na dostojnego gościa, którego wizytę zaplanowano na 15 czerwca. Na przyjęcie papieża przygotowano ołtarz na lotnisku aeroklubu gliwickiego. Tu miały być odprawione nieszpory z jego udziałem, ale papież zachorował i nie mógł przyjechać, a nieszpory odprawiono bez jego udziału. Wśród prawie 600 tys. uczestników zapanował smutek.

Kiedy następnego dnia trwały prace związane z rozbiórką ołtarza, otrzymano wiadomość, że papież chce – chociaż na krótko – odwiedzić Gliwice. Pracowano całą noc, aby zrekonstruować ołtarz i ustawić niezbędne zabezpieczenia. 17 czerwca od nowa zaczęły przybywać tłumy. Pół miliona osób trwało w oczekiwaniu na papieża. O godz. 11.55 śmigłowiec z papieżem wylądował na gliwickim lotnisku. Radośnie witano papieża. Wydarzenie to nazwano później „Cudem nad Kłodnicą”. Papież poświęcił korony dla obrazów NMP w Rudach, Raciborzu i Katowicach-Bogucicach, kamienie węgielne pod budowę nowych kościołów, dzwony oraz sztandar miasta Gliwice⁴⁷. Każdego roku diecezja próbuje upamiętnić odwiedzin papieskie, organizując okolicznościowe nabożeństwa, konferencje, koncerty i wystawy plenerowe. 21 października 2017 r. bp Jan Kopiec poświęcił ku czci świętego papieża pierwszą na terenie diecezji świątynię – kościół filialny pw. św. Jana Pawła II w Kośmidrach⁴⁸.

*

Po 30 latach funkcjonowania diecezja gliwicka wchodzi w niewątpliwie ważny etap swojego istnienia. Wydaje się, że miniony czas dobrze wykorzystano na stworzenie struktur administracyjnych diecezji, a także na skonsolidowanie wiernych i duchowieństwa dwóch dawnych diecezji – opolskiej i katowickiej – w jeden waż-

⁴⁷ Zob. Gerard Kusz. 2000. „Wizyta apostolska Ojca Świętego Jana Pawła II w Gliwicach 15 czerwca i 17 czerwca 1999 r.”. *Rocznik Muzeum w Gliwicach* 15 (1): 243–267; Piotr Górecki. 2011. „Zabrzański świadek papieskiej obecności – krótka historia wizyty Ojca Świętego na gliwickim lotnisku i krzyża papieskiego przy kościele św. Wojciecha w Zabrze”. *Kroniki Miasta Zabrze* 20/3: 45–68.

⁴⁸ Górecki. 2022. *Kalendarium diecezji gliwickiej*, 62.

ny organizm Kościoła lokalnego, pielęgnując dawne tradycje i zwyczaje. Nie ulega wątpliwości, że w zbudowanych lub gruntownie odnowionych kościołach gromadzi się coraz mniej wiernych. Zmniejszająca się liczba mieszkańców i wiernych diecezji, spowodowana jest nie tylko spadkiem demograficznym, ale także dużą migracją młodego pokolenia oraz restrukturyzacją przemysłu na Górnym Śląsku. Poza tym w ostatnich latach Kościół w Polsce zdaje egzamin z wierności głoszenia Ewangelii, która w dobie laicyzacji i sekularyzacji nie jest punktem odniesienia dla młodego pokolenia, konfrontowanego wciąż z grzechami ludzi Kościoła, bolesnym czasem ideologicznej walki z wszystkim tym, co chrześcijańskie, a wreszcie z bolesną rzeczywistością pandemii i wojny tuż za wschodnią granicą kraju. Wydaje się, że będzie to nadal czas malejącej liczby duchownych i kandydatów do kapłaństwa, zamykanych domów zakonnych i zmniejszającej się liczby *dominican-tes*, chociaż ostatnie święta wielkanocne jakby przeczyły tej może i pesymistycznej wizji przyszłości. Mijające w ubiegłym roku jubileusze były dobrą okazją do rachunku sumienia i przeproszenia Boga za niewierności i niewykorzystane dary łaski. Ale był to także czas chwaleń Boga za Jego wielkie dzieła, będące także i naszym udziałem jako wiernych diecezji gliwickiej – po diecezji sosnowieckiej najmniejszej terytorialnie jednostce Kościoła lokalnego w naszym kraju. Niemniej chrześcijaństwo to także nadzieja. Należy więc ufać, że zasiane przed laty ziarno wyda dobre owoce w dziejach tej wciąż młodej diecezji oraz jej coraz bardziej świadomych i zaangażowanych wiernych.

Tabela. Diecezja gliwicka w latach 1992–2022⁴⁹

Rok	1992	2000	2012	2017	2022
Mieszkańcy	ok. 850 tys.	ok. 765 tys.	697 753	677 914	658 377
Wierni	ok. 800 tys.	ok. 691 tys.	636 195	602 091	587 763
Dekanaty	18	18	18	18	16
Parafie	145	149	155	156	156

⁴⁹ Źródła: Bonczol. 2000. „Diecezja gliwicka i jej struktura”, 173–178; 1992. *Rocznik diecezji gliwickiej 1992–1993*. Red. Krzysztof Smigiera, Józef Bonczol. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach; 2002. *Rocznik diecezji gliwickiej 2002*. Red. Bernard Koj. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach; 2012. *Rocznik diecezji gliwickiej 2012*. Red. Piotr Górecki, Józef Bonczol, Edyta Mielcarek, Barbara Sobocik, Tomasz Szumlas. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach, 727; 2017. *Rocznik diecezji gliwickiej 2017*, 983; 2022. *Schematyzm diecezji gliwickiej 2022*, 655.

Kapłani diecezjalni	ok. 140 „opolskich” i 120 „katowickich”	304	388	372	367
Klasztory męskie	16	24	24	26	26
Księża i bracia zakonni	(brak danych)	(brak danych)	153 + 19	145 + 28	136 + 23
Klasztory żeńskie	44	44	38	31	28
Siostry zakonne	(brak danych)	310	210	170	170

*

Bibliografia

Źródła

- Archiwum Kurii Diecezjalnej w Gliwicach (ADG)
- Sygn. AA 6a. Sanktuaria diecezjalne 1994– .
- Sygn. AA 7. Nowe parafie. Zmiany granic parafii i dekanatów 1992– .
- Sygn. AA 23. Statystyki roczne. T. 10: Statystyka za lata 2009–2011.
- Sygn. AT 4. Uczelnie – Seminarium Duchowne 1992–
1992. *Rocznik diecezji gliwickiej 1992–1993*. Red. Krzysztof Śmigiera, Józef Bonczol. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach.
2002. *Rocznik diecezji gliwickiej 2002*. Red. Bernard Koj. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach.
2012. *Rocznik diecezji gliwickiej 2012*. Red. Piotr Górecki, Józef Bonczol, Edyta Mielcarek, Barbara Sobocik, Tomasz Szumlas. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach.
2017. *Rocznik diecezji gliwickiej 2017. W 25. rocznicę ustanowienia diecezji gliwickiej*. Red. Piotr Górecki, Barbara Sobocik, Marek Ludwig. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach.
2018. *Pierwszy Synod Diecezji Gliwickiej (2017–2018)*. Oprac. Komisja Główna Pierwszego Synodu Diecezji Gliwickiej. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach.
2022. *Schematyzm diecezji gliwickiej 2022. W 30. rocznicę ustanowienia diecezji gliwickiej*. Red. Adam Fabiańczyk, Piotr Górecki, Barbara Sobocik, Sebastian Wiśniewski. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach.

Jan Paweł II. 1992. „*Bulla Totus Tuus Poloniae populus* z dnia 25 marca 1992 r.”. *Acta Apostolicae Sedis* 84 (12): 1108–1109.

Opracowania

- Andrzejczak Henryka. 2016. *Od Hodegetrii do sacra conversatione. Dzieje obrazu i kultu Matki Bożkiej Bytomskiej*. Bytom: Parafia Wniebowzięcia NMP.
- Bigdoń Rajmund. 2005. Maryjne miejsca pątnicze na Górnym Śląsku. W *Matka Boża w ludzie Bożym*. Red. Jan Górecki, 239–251. Katowice: Księgarnia św. Jacka.
- Bonczol Józef. 1998. Diecezja gliwicka w zarysie. W *Rocznik diecezji gliwickiej 1998*. Red. Bernard Koj, 18–19. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach.
- Bonczol Józef. 2000. „Diecezja gliwicka i jej struktura”. *Rocznik Muzeum w Gliwicach* 15 (1): 173–394.
- Bonczol Józef. 2002. Z dziejów diecezji gliwickiej. W *Rocznik diecezji gliwickiej 2002*. Red. Bernard Koj, 19–23. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach.
- Bonczol Józef, Górecki Piotr, Wieczorek Jan. 2012. Diecezja gliwicka. W *Progrediamur oportet in spe. 20-lecie bulli Jana Pawła II Totus Tuus Poloniae populus. Księga jubileuszowa dedykowana J.E. Abpowi Józefowi Kowalczykowi Metropolicie Gnieźnieńskiemu Prymasowi Polski z okazji złotego jubileuszu kapłaństwa*. Red. Adam Mazurek, 213–220. Warszawa: Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”.
- Glombik Konrad. 2022. Ośrodki studiów teologicznych diecezji opolskiej. W *Dziedzictwo i misja Kościoła opolskiego. Wielkopostne wykłady otwarte 2022 – w roku jubileuszu 50. rocznicy ustanowienia diecezji opolskiej (Z Dziejów Kultury Chrześcijańskiej na Śląsku 115)*. Red. Konrad Glombik, 115–135. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.
- Górecki Piotr. 2011. „Zabrzański świadek papieskiej obecności – krótka historia wizyty Ojca Świętego na gliwickim lotnisku i krzyża papieskiego przy kościele św. Wojciecha w Zabrze”. *Kroniki Miasta Zabrze* 20/3: 45–68.
- Górecki Piotr. 2012². *Cysterskie dziedzictwo rudzkiego sanktuarium. Zarys działalności cystersów w Rudach i krótki przewodnik po sanktuarium*. Gliwice – Rudy: Drukarnia „Epigraf”.
- Górecki Piotr. 2013. Historia parafii Wszystkich Świętych od początków do 1884 r. W *Omnium Sanctorum. Kościół i parafia Wszystkich Świętych w Gliwicach*. Red. Sebastian Rosenbaum, Bogusław Tracz (red.), 11–86. Gliwice: Muzeum w Gliwicach.
- Górecki Piotr. 2017. *Parafie i kościoły diecezji gliwickiej*. Gliwice – Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.
- Górecki Piotr. 2022. Kalendarium diecezji gliwickiej 1992–2022. W *Schematyzm diecezji gliwickiej 2022. W 30. rocznicę ustanowienia diecezji gliwickiej*. Red. Adam Fabiańczyk, Piotr Górecki, Barbara Sobocik, Sebastian Wiśniewski, 11–75. Gliwice: Kuria Diecezjalna w Gliwicach.

- Górecki Piotr. 2022. „Ważne rocznice Kościoła na Śląsku”. *Gość Niedzielny* 99 (18): VI–VII (edycja gliwicka).
- Grytz-Jurkowska Karina. 2022. „Nasz opolski Kościół”. *Gość Niedzielny* 99 (22): VI–VII (edycja opolska).
- Jezusek Stefan. 2000. „Dzieje Caritas na terenie obecnej diecezji gliwickiej”. *Rocznik Muzeum w Gliwicach* 15 (2): 753–764.
- Kopiec Jan. 1999. *Diecezja gliwicka: dzieje i współczesność*. Gliwice – Opole: Drukarnia Świętego Krzyża.
- Kusz Gerard. 2000. „Wizyta apostolska Ojca Świętego Jana Pawła II w Gliwicach 15 czerwca i 17 czerwca 1999 r.”. *Rocznik Muzeum w Gliwicach* 15 (1): 243–267.
- Kwaśnicka Anna. 2022. „Razem budujemy przyszłość”. *Gość Niedzielny* 99 (47): I (edycja opolska).
- Mazurkiewicz Łucja. 2000. „Katolickie Radio Plus w Gliwicach”. *Rocznik Muzeum w Gliwicach* 15 (2): 789–811.
- Ołdakowski Krzysztof. 2023. *Ks. Sławomir Oder nowym biskupem gliwickim* (28.01.2023). <https://www.vaticannews.va/pl/kosciol/news/2023-01/ks-slawomir-oder-nowym-biskupem-gliwickim.html>.
- Skitek Rafał. 2022. *100 lat administracji apostolskiej na Górnym Śląsku* (12.02.2022). <https://www.ekai.pl/100-lat-administracji-apostolskiej-na-gornym-slasku>.
- Spiechowicz-Jędrzyńska Agnieszka. 2011. *Gliwice – kościół Podwyższenia Świętego Krzyża. Jubileusz 60-lecia nowenny do Matki Bożej Nieustającej Pomocy*, Kraków: Wydawnictwo Ścieżki Wiary.
- Tomasiak Kazimierz. 2022. *Ośrodek rehabilitacyjny pw. św. Rafała Archaniola w Rusinowicach: dzieje, ludzie, wydarzenia*. Lubliniec: Niniwa spółka z o.o.

*

Streszczenie: Rok 2022 upłynął pod znakiem przeżywanych na Śląsku jubileuszy. Powstała w 1992 r. diecezja gliwicka świętowała jubileusz 30-lecia swojego istnienia. Autor, od lat zajmujący się dziejami Kościoła na Dolnym i Górnym Śląsku, kreśli obraz jednej z najmniejszych diecezji w Polsce. Podaje także informacje dotyczące biskupów gliwickich, istniejących w diecezji instytucji administracji kościelnej, sanktuariów, domów formacyjnych itp. Ostatnia część poświęcona została ważniejszym wydarzeniom w dziejach tej wciąż młodej jednostki Kościoła lokalnego w Polsce.

Słowa kluczowe: diecezja gliwicka, Kościół na Górnym Śląsku, Kościół w Polsce w XX i XXI w., instytucje diecezjalne, duszpasterstwo.

Abstract: Diocese of Gliwice in its 31st Year of Existence. The year 2022 was marked by jubilees experienced in Silesia. The Diocese of Gliwice, established in 1992, celebrated

its 30th anniversary. The author, who has been researching the history of the Church in Lower and Upper Silesia for many years, paints a picture of one of the smallest dioceses in Poland. He also provides information on the Gliwice bishops, the institutions of church administration existing in the diocese, the sanctuaries, formation houses, etc. The final part is devoted to more important events in the history of this still young unit of the local Church in Poland.

Keywords: Diocese of Gliwice, Church in Upper Silesia, Church in Poland in the 20th and 21st centuries, diocesan institutions, pastoral care.

